

Puhdas meri -rahastoraportti 1/2017 (6.3.2017)

Tilanne 31.12.2016	€
Puhdas meri -rahaston varat	13,6 MEUR
Hankkeisiin käytetyt varat	11,7 MEUR
Käynnissä oleviin hankkeisiin varatut varat	1,9 MEUR

John Nurmisen Säätiön Puhdas Itämeri -hankkeiden tavoitteena on Itämeren tilan parantaminen konkreettisin toimin, jotka vähentävät mereen kohdistuvaa kuormitusta ja ympäristöriskejä.

Säätiössä kaikkien Puhdas Itämeri -hankkeiden ja niiden tukitoimien parissa työskentelee yhdeksän henkilöä, joista kaksi osa-aikaisesti.

Hankkeiden eteneminen

Vuonna 2015 käynnistyneessä NutriTrade-hankkeessa rakennetaan Itämeren alueelle vapaaehtoinen ravinnepäästökauppa, mikä mahdollistaa kustannustehokkaiden päästövähennyskeinojen identifioinnin ja toteutuksen. Samalla pilotoidaan useita lupaavia keinoja Itämeren ravinnekuorman vähentämiseksi, muun muassa Saaristomeren alueen peltojen kipsikäsittelyä, sekä lisäksi keinoja mereen jo päätyneiden ravinteiden poistamiseksi, kuten sinisimpukan viljelyä ja hoitokalastusta. Kaikki pilottihankkeet ovat jo käynnissä kuten myös Itämeren ravinnekuormitusta vähentäville hankkeille suunnatun joukkorahoituslupauksen suunnittelu. Lisäksi on käynnistetty selvitys päästökaupan tyyppisten joustavien ja kustannustehokkaiden ympäristöpoliittisten mekanismien hyödyntämisestä laajemminkin Itämeren suojelussa.

Säätiön maaliskuussa 2015 käynnistämässä Lähikalahankkeessa nostetaan särkikalaja hoitokalastamalla ravinteita merestä maalle ihmisten ravinnoksi. Saaliista valmistetaan kalapihvejä sekä muita kalatuotteita. Vuonna 2016 hankkeen saalistavoite kaksinkertaistettiin edellisvuoteen nähden ja hankkeeseen rekrytoitiin 12 kalastajaa, jotka aloittivat hoitokalastuksen huhtikuussa. Vuonna 2017 kalastus säilyy vuoden 2016 laajuisena. Kalapihvejä tulee vuonna 2017 olemaan tarjolla ainakin Turun seudulla, Espoossa sekä Helsingin suurkeittiöissä. Keväällä 2017 säätiö lanseeraa yhdessä Keskon kanssa valtakunnallinen kuluttajatuote, Pirkka-saaristolaiskalapihvi. Lopullisena tavoitteena on koko tuotantoketjun kaupallistaminen niin, että merialueen hoitokalastus toimii hankkeen lopussa ilman kalastajille maksettua fosforinpoistopalkkiota.

Pietarin jälkeen Leningradin alueen suurimman kaupungin Hatsinan jätevedenpuhdistamolla säätiön toimittama jätevesien fosforinpoistolaitteisto otettiin käyttöön marraskuussa 2015. Viipurissa vastaavat laitteet otettiin käyttöön lokakuussa 2016. Näillä kahdella toimella voidaan leikata Suomenlahden ravinnekuormaa noin 50 tonnia vuodessa eli kaksi kertaa Helsingin Viikinmäen jätevedenpuhdistamon päästöjen verran. Luoteis-Venäjän jätevesihankkeissa seuraava askel on Kingiseppin kaupungin jätevesien fosforinpoiston tehostaminen, joka pyritään toteuttamaan 2017. Hankkeella leikataan mereen päätyvää fosforikuormaa 13 tonnia vuodessa.

Valkovenäläisen Vitebskin kaupungin vesilaitoksen kanssa on tehty sopimus puhdistamolta lähtevän ravinnekuormituksen leikkaamisesta tehostamalla puhdistusta yli kansallisten minimivaatimusten. Tehostettu fosforinpoisto kaupungin jätevedenpuhdistamolla on alkanut syksyllä 2016, ja sen avulla voidaan leikata vuodessa lähes 50 tonnia Itämerta rehevöittävää kuormitusta.

Viipurin läheisyydessä sijaitsevaan Udarnikin jättikanalaan hankitaan säätiön ja BSAP Trust Fundin hankkeessa ravinnepitoisten valumavesien suodatusjärjestelmä. Peltojen valumavesien

käsittelyjärjestelmä asennettiin syksyllä 2015, ja nyt rakennetaan lanta-altaille asennettavaa suodatusjärjestelmää.

Säätiö hyväksyi toukokuussa 2016 uuden hankkeen, jonka tavoitteena on rakenteilla olevan, Ukrainan Lvivissä sijaitseva biokaasulaitoksen fosforipäästöjen hallinta. Hankkeella voidaan ehkäistä vuodessa yli 100 tonnia Pultavajoen kautta Itämereen päätyvää fosforikuormitusta.

Varainhankinta ja tavoitteiden saavuttaminen

2005 - 2016 Puhdas Itämeri -hankkeille on kerätty Puhdas meri -rahastoon varoja yhteensä noin 13,6 miljoonaa euroa, josta noin 11,7 miljoonaa euroa on käytetty hankkeiden toteuttamiseen. Nyt käynnissä ja suunnitteilla oleviin hankkeisiin on varattu rahaston loput varat eli 1,9 miljoonaa euroa.

Kesän aikana uudistettiin Pelasta pala Itämerta -lahjoituslupaa, jota markkinoitiin syksyn aikana sekä joulun alla Sanoman medioissa. Alustan kautta säätiölle lahjoitettiin vuoden aikana 35 386 euroa.

Vuoden suurin varainhankintatapahtuma oli 19.4.2016 Helsingin Musiikkitalossa järjestetty Puhdas Itämeri -hyväntekeväisyyskonsertti, jonka tavoitteena varainhankinnan ohella oli Itämeren tilan nostaminen puheenaiheeksi. Säätiö kutsui konserttiin 500 nuorta Itämeri-sankaria, jotka olivat toimineet meren parhaaksi. Yrityksille tarjottiin mahdollisuutta rahoittaa nuorten osallistuminen konserttiin, mutta tässä ei onnistuttu. Konsertin pakollisten kulujen jälkeen tuottoja ei jäänyt Puhdas Itämeri -hankkeiden hyväksi. Vaikka konsertin varainhankinnallisia tavoitteita ei saavutettu, toi konsertti kuitenkin hyvää näkyvyyttä Itämerelle ja sen suojelulle.

Hankkeita on toteutettu tähän mennessä yhteensä 21 kohteessa, joista 15 on saatettu päätökseen. Hankkeiden vaikutuksesta Itämereen valuva vuotuinen fosforikuorma on pienentynyt yhteensä yli 2 100 tonnia. Lisäksi John Nurmisen Säätiö on Kingiseppissä lannoitetehtaalla ja Varsovan jätevedenpuhdistuslaitoksella ollut mukana tarjoamassa teknistä asiantuntemusta ja vaikuttamassa siten merkittävien fosforipäästöjen vähentämiseen. Nyt käynnissä olevilla hankkeilla Itämeren vuotuista fosforikuormaa pienennetään useita satoja tonneja ja lisäksi ollaan mukana luomassa uusia ja tehokkaita, myös Suomeen soveltuvia ravinteiden vähentämiskeinoja.

Uudet hankkeet

Tällä raportilla seurataan vuoteen 2016 mennessä käynnistettyjen hankkeiden toteutusta. Myöhemmin toteuttamispäätöksen saavat hankkeet rahoitetaan Puhdas Itämeri -hankkeiden vuonna 2016 avatulta keräystililtä.

Teollisuudesta kunnallisille puhdistamoille ja sitä kautta mereen päätyvää ravinne- ja haitallisten aineiden kuormaa aiotaan pienentää parhaillaan valmisteltavalla BEST-hankkeella (Better Efficiency for Industrial Sewage Management). Hankkeelle on haettu rahoitusta EU:n Itämeren alueen ohjelmasta, ja sen on määrä käynnistyä syksyllä 2017. Lisäksi säätiö on nyt käynnistänyt laajan selvityksen Itämeren alueen biokaasuntuotannosta aiheutuvan ravinne- ja haitallisten aineiden riskin arvioimiseksi.